

ปวิณา โพธินาม. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอเขมราฐ, 2566.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา รวม 30 คน ได้มาแบบเจาะจง และสัมภาษณ์เชิงลึกจากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ต้นแบบ 3 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา รวม 9 คน ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ โดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 22 คน ได้มาแบบเจาะจง ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการวางแผนมากที่สุด รองลงมา คือ การชี้แนะ การจัดองค์กร การควบคุม ตามลำดับ 2) รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ระบบและกลไกของรูปแบบ วิธีดำเนินการของรูปแบบมี 4 ด้าน (POLC Model ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การชี้แนะ การควบคุม) แนวทางการประเมินของรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ หลังการทดลองในภาพรวมมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกด้าน โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก 4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาคือ การปลูกฝังให้เด็กนักเรียนและเยาวชนรู้จัก เข้าใจ และแบ่งปันมีจิตสำนึกรักสิ่งแวดลอม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งการจัดการศึกษาจะต้องดำเนินการประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนการปฏิบัติการ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานทั่วไป และยังรวมไปถึงงานที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ชุมชน ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการสอดแทรกสาระหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยการจัดการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2551: 5) นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยมีวิสัยทัศน์ (Vision) ให้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2561: 3)

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ระดับ ในปีการศึกษา 2563 ได้ผ่านการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง, 2565: 3) ปัจจุบันได้ตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ แบบอย่างและการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ฯ สู่ความยั่งยืน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษา ชุมชนและผู้ที่มีความสนใจเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยมีการจัดนิทรรศการในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลทำให้นักศึกษาเกิดอุปนิสัย อยู่อย่างพอเพียง แต่การดำเนินการยังไม่มีรูปแบบการบริหารที่มีความชัดเจน ทำให้ในส่วนของกระบวนการขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืน ไม่มีแนวทางในการพัฒนาว่าจะสามารถดำเนินการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ อย่างไร ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ และจะสามารถดำเนินการอย่างไร จึงจะเกิดความเหมาะสม และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน รวมไปถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งการบริหารจัดการเป็นการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษา (ประเวศ เวชชะ, 2561: 635)

ด้วยความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้พัฒนา

รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี และเป็นการสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ให้ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ ได้นำรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาให้มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืนต่อไป

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

1.2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

1.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

1.4 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบ เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องนั้นให้เข้าใจง่ายขึ้น อธิบายแบบอย่างของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไปที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์กัน สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งประเภทของรูปแบบนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวว่า ควรมีองค์ประกอบอย่างไรจึงจะเหมาะสม เนื่องจากรายละเอียดและองค์ประกอบที่เหมาะสมขึ้นกับวัตถุประสงค์ในการอธิบาย หรือการใช้รูปแบบหรือแบบจำลองนั้น ๆ นักวิชาการส่วนใหญ่จะใช้แนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบเพื่อบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้มีความกระจ่างยิ่งขึ้น (ณัฐวัตร บัวพรหม, ญาณิศา บุญจิตร และบรรจง เจริญสุข (2564: 12)

การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ เป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรที่ต่อเนื่องและประสานงานกันของทุกฝ่ายเข้ามาช่วย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การชี้แนะ

(leading) และการควบคุมองค์กร (Controlling) ซึ่งการบริหารจัดการเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการจะช่วยให้องค์กรมุ่งสู่บริหารจัดการงานอย่างเป็นระบบ มีการค้นคว้า ทดลอง พิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้การบริหารจัดการในปัจจุบันช่วยสะท้อนให้เห็นว่าผู้รับบริการมีความสำคัญ และเป็นกลไกที่ทำให้องค์กรภาครัฐปรับเปลี่ยนมายึดหลักการบริหารสาธารณะที่ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด (ประเวศ เวชชะ, 2561: 636)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่อยู่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสในการดำรงชีวิตและปฏิบัติตน โดยคำนึงถึง 2 เงื่อนไข 3 หลักการ 4 มิติสมดุล ซึ่งประกอบด้วย 2 เงื่อนไข คือ คุณธรรมกำกับความรู้ 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 4 มิติสมดุล คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความพอเพียงและช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2559: 25-26)

ทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีอย่างน้อย 7 ประการ คือ 1) ความคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา 2) การสื่อสารสารสนเทศและการเรียนรู้เรื่องสื่อ 3) ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมและความเป็นผู้นำ 4) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 5) การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ 6) อาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง 7) ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Trilling and Fadel, 2009: 176)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี โดยสังเคราะห์เอกสาร

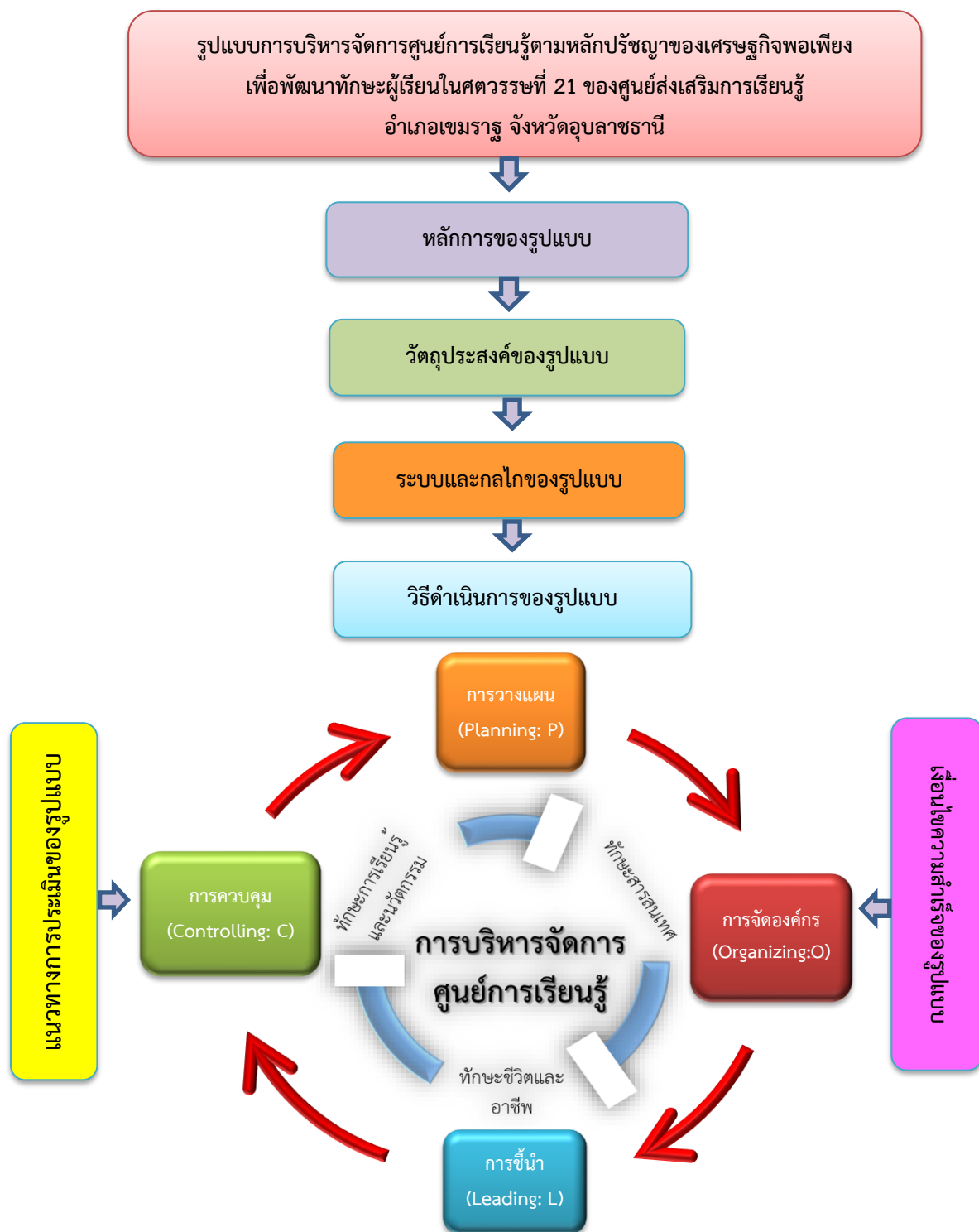
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี โดยการสอบถามความคิดเห็นกับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 3 กรณีศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) 3 แห่ง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ละ 3 คน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ที่ผ่านการประเมินในปี 2565 และผ่านการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับ ดี - ดีเยี่ยม ได้แก่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอดงหลวง อำเภอสิรินธร และอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี โดยนำผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ และทำการตรวจสอบ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา และครูแกนนำ จำนวน 12 คน

ระยะที่ 3 ทดลองรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี โดยนำคู่มือการใช้รูปแบบไปทดลองใช้ในสภาพจริงกับครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 22 คน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี โดยนำผลจากการวิจัยในระยะที่ 3 มาปรับปรุงและทำการตรวจสอบ ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านรูปแบบ ประกอบด้วย นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน แล้วทำการปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะและข้อสังเกตที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในลักษณะวิเคราะห์เนื้อหา หลอมรวมบูรณาการและประยุกต์ใช้ เพื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและสภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการวางแผนมากที่สุด รองลงมา คือ การชี้แนะ การจัดองค์กร และการควบคุม ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี สัมภาษณ์ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ และศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบและดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นมา โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบาย มาตรการ กลยุทธ์ ทรัพยากรด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน สามารถนำภารกิจสู่การปฏิบัติขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ดังที่ อรุณี ทองนพคุณ (2558: 10) กล่าวว่า การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาเพียงตรง และเชื่อถือได้ จะทำให้องค์กรนั้นประสบผลสำเร็จได้ง่าย และสอดคล้องกับผลการวิจัย ของสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2560: 140) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรูปแบบการบริหารจัดการ แบ่งเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอก องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยป้อนเข้า องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต /ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 5 ข้อมูลป้อนกลับ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ส่วนที่ 4 การประเมินผล ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ

อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ การดำเนินการยังไม่มีรูปแบบการบริหารที่มีความชัดเจน ทำให้ในส่วนของกระบวนการขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืน ไม่มีแนวทางในการพัฒนาว่าจะสามารถดำเนินการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ อย่างไรให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ และจะสามารถดำเนินการอย่างไรจึงจะเกิดความเหมาะสม และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน รวมไปถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างรูปแบบการบริหาร

จัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อแก้ปัญหา

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ร่องรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการปรับปรุงและแก้ไขร่องรูปแบบ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการมี 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การชี้แจง และการควบคุม 5) แนวทางการประเมิน 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนร่องคู่มือการใช้รูปแบบ มี 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินงานตามรูปแบบ ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมินรูปแบบ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ การสร้างรูปแบบ และการหาคุณภาพของรูปแบบ ซึ่งในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบจะดำเนินการมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและแนวความคิดที่มีผู้พัฒนาไว้แล้ว และรวบรวมสภาพปัญหาของหน่วยงาน จึงทำการศึกษาองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัว แล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบ แล้วนำมาหาคุณภาพของรูปแบบโดยการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผลการประเมินก่อนทดลองใช้รูปแบบฯ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ และหลังทดลองใช้รูปแบบฯ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ และเมื่อนำไปทดลองใช้ใน กลุ่มเป้าหมายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะรัง ซึ่งผ่านการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 และได้ดำเนินงานต่อเนื่องมาโดยตลอด จึงทำให้การประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบมีการพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัย ของเกษมสันต์ สกุรัตน์ (2560: 201-219) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเสมือนภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาของนิสิตปริญญาบัณฑิต พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง และกรวรรณ ยืนนาน (2564: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้าน

เขานาใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม นำไปใช้ได้จริง และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะหา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการปรับปรุงและแก้ไขรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินการของรูปแบบมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการชี้แนะ และด้านการควบคุม 5) แนวทางการประเมินของรูปแบบ 6) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินงานตามรูปแบบ ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมินรูปแบบ ทั้งนี้เนื่องจากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะหา ได้ดำเนินการตามคู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน และได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ เป็นอย่างดี ศูนย์การเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และผู้สนใจสามารถมาศึกษาดูงานได้ จึงได้รับการยอมรับจากชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานอื่น ๆ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วุฒิ วรวิทย์พนิต, วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา (2560: 1657) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบการพัฒนาจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วย คุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน การประเมินความพึงพอใจของประชาชนในชุมชน ที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรับรู้เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

ในการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรศึกษาบริบทของพื้นที่ และความพร้อมของศูนย์การเรียนรู้ ก่อนนำรูปแบบไปใช้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง การทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอยะหา จังหวัดอุบลราชธานี ในกรณีการวิจัยพัฒนาเพิ่มวงรอบในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของรูปแบบ